

kina mo vorata rawa,” Sa noqu masu ni da na ciqoma na kena isau, ka raica ena yalomalumumu na noda ivalavala ca kei na tawa kilikili, ka veisau-taka na noda bula ena noda yaco me da tagane vakawati, tama, ka cauravou vinaka cake. Meda sa qai tekivu vaka-saqara ena noda kaukauwa taucoko meda lako tudei tu ena salatu kalou-gata ni iVakabula—ni noda raici keda vakavinaka sa itekitekivu ni vuku.

Ni da cakava oqo, na noda Kalou dauloloma ena liutaki keda e ligana; eda “na vakaukawataki ka vakalougatataki mai cake.”¹⁴

Kemuni noqu itokani lomani, na imatai ni ikalawa ki na salatu totoka ka vakayaco-ka oqo ni salatu ni bula vakatisaipeli e tekivu ena noda taroga vakarawarawa:

“Noqu Turaga, koi au beka?”

Au vakadinadinataka na veika oqo kau sa vakalougatataki kemuni ena yaca i Jisu Karisito, emeni. ■

IDUSIDUSI

1. Maciu 26:21–22; vakamatatataki.
2. Maciu 7:3, 5.
3. Raica na Errol Morris, “The Anosognosic’s Dilemma: Something’s Wrong but You’ll Never Know What It Is,” *New York Times*, June 20, 2010, <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2010/06/20/the-anosognosics-dilemma-1>.
4. Raica na Justin Kruger and David Dunning, “Unskilled and Unaware of It: How Difficulties in Recognizing One’s Own Incompetence Lead to Inflated Self-Assessments,” *Journal of Personality and Social Psychology*, Tise. 1999, 1121–34. “Ena 4 na vuli, e raica o koya a vola ni o ira era vakaitavi era rawa maka ena ilawalawa e va e ra baleta na veitarogi ni vosa veiva-kamarautaki, qarama, kei na dina e sivia sara na nodra nanuma baleta na nodra cakacaka kei na rawa-ka. E dina ga ni nodra maka ni veitarogi e biuti ira ena ika 12 ni ilawalawa, ia era vakatagedegedetaki ira ki na ika 62” (mai na ivakaleka ena <http://psycnet.apa.org/?&fa=main.doiLanding&doi=10.1037/0022-3514.77.6.1121>).
5. Raica na Marshall Goldsmith, *What Got You Here Won’t Get You There* (2007), wase 3. O koya a vakadidike a taroga e tolu na ilawalawa mera dui vakatagedegedetaka na nodra dui cau vakacacacaka ki na rawa-ka ni kabani. Na nodra dui vakadidike baleta nodra cau e laki yacova na 150 na pasede.
6. 1 Timoci 1:11.
7. 2 Korinica 4:4.
8. Luke 12:34.
9. Efeso 3:18.
10. Vunau kei na Veiyalayalati 4:6.
11. Raica na Alama 17:11.
12. Raica na Ica 12:27.
13. Jemesa 4:6, 10.
14. Vunau kei na Veiyalayalati 1:28.

Mai vei Peresitedi Henry B. Eyring

iMatai ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Taumada

Na Matabete ni Vakavakarau

Ena vakavakarau ni matabete, na “vakaraitaka vei au” e vakaibalebale vakalevu cake mai na “tukuna vei au.”

Au vakavinavinaka niu soqoni vata kei ira na matabete ni Kalou, ka tarai vuravura raraba. Au vakavinavinakataka na nomuni vakabauta, nomuni veiqaravi, kei na nomuni masu.

Na noqu itukutuku ena bogi nikua e baleta na Matabete i Eroni. E baleti keda kece talega eda veivuke ena kena vakavotukanataka ni yalayala ni Turaga vei ira era taura tu na ka e vakatokai ena ivolanikalou me “matabete lailai.”¹ E vakatokai talega me matabete ni vakavakarau. Sa i koya na vakavakarau lagilagi oqori au na vosa kina ena bogi nikua.

Na nona ituvatuva na Turaga me baleta na Nona cakacaka e vaka-sinaiti ena vakavakarau. E vakarau-taka vei keda na vuravura me da mai sotava kina na vakatovolei kei na veimadigi eso ni bula oqo. Ni da mai tu eke, eda mai tu ena ka e vakatoka na ivolanikalou me “bula ni vakatovolei.”²

E vakamacalataka na parofita o Alama na kena bibi sara na vakavakarau oya ki na bula tawamudu, na vanua e rawa me da bula tawamudu kina vakamatavuvale kei na Kalou na Tamada kei Jisu Karisito.

E vakamacalataka na gadrevi ni vakavakarau vakaoqo: “Ia eda sa kila ni da na mate na tamata kecega, oqori na mate sa tukuna tiko ko Amuleki, sa i koya na mate vakayago; ia sa soli tiko na gauna vua na tamata me veivutuni kina ena bula vakatovolei oqo; oqo na gauna me vakarautaki koya kina me lesu tale vua na Kalou; oqo na gauna me vakarautaki koya kina ki na bula

sa bera mai me vaka keirau sa tukuna tiko, io na bula ni da sa tucake tale mai na mate.”³

Me vaka ni gauna ni noda vakarautaki keda me da lesu tale vua na Kalou, na gauna e soli vei keda me da mai bula kina ena bula oqo, na gauna e soli vei keda me da veiqaravi kina ena Matabete i Eroni e dua na madigi me vakarautaki keda me da vulica me da solia na veivuke bibi vei ira na tani. Me vaka ga na nona solia na Turaga na veivuke eda gadreva me da rawata kina na veivakatovolei ni bula vakayago oqo, sa solia talega mai ko Koya na veivuke ni noda vakavakarau ki na matabete.

Na noqu itukutuku e vagolei vei ira e talai ira mai na Turaga me ra veivuke ena nodra vakarautaki na Matabete i Eroni ka vakatalega kina ena kena levu vata ga vei ira na Matabete i Eroni. Au vosa vei ira na tama. Au vosa vei ira na Matabete i Melikiseteki ka ra nuitaki me ra itokani ka qasenivuli vei ira na cauravou era vakarautaki tiko ki na matabete.

Au vosa ena vakacaucau kei na vakavinavinaka vua e vuqa vei kemuni e vuravura raraba kei na veigauna kecega.

Au na cala kevaka au sega ni tukuna me baleta e dua na peresitedi ni tabana kei na dua na bisopi ena noqu gauna ni itabagone. Au a dikoni ena noqu yabaki 12 ena dua na tabana lailai ena tokalau kei Amerika. E somidi sara na neitou tabana ka ni o keirau ga kei tuakaqu keirau kena Matabete

i Eroni me yacova na gauna e sureta kina o tamaqu, o koya na peresitedi ni tabana, e dua na tagane uabula me mai lewena na Lotu.

E ciqoma o koya e curuvou mai oqo na Matabete i Eroni ka salavata mai kei na veikacivi me ivakatawa tiko ni Matabete i Eroni. Au se nanuma vinaka toka me vaka ga ena noa. Au rawa ni nanuma na draunikau totoka ni vulaimago ni tomani keirau yani kei tuakaqu o koya na curuvou me keitou lai cakacaka vua e dua na yada. Au sa sega ni nanuma na cakacaka keitou lai cakava, ia au nanuma niu a vakila na cokovata ni kaukauwa ni matabete ena kena vakayacori na ka au qai vulica e muri ni a kaya na Turaga ni dodonu me da cakava o keda kece me vosoti kina na noda ivalavala ca ka vakarautaki me da raici Koya.

Niu railesu ena gauna oqo, au vakavinavinaka vua e dua na peresitedi ni tabana ka a kaciva e dua na curuvou saumaki mai me vukea na Turaga ena nodrau vakarautaki e rua na gonetagane ka rau na yaco ena dua na gauna mai muri me rau bisopi, ka nuitaki ena nodra vukei na dravudravua kei na vakaleqai ka vakakina me vakatulewataka na matabete ni vakavakarau.

Au se dikoni voli ga ni sa toki na neitou matavuvale ki na dua na tabanalevu vakaitamera e Utah. Oqo na imatai ni gauna au a vakila kina na mana ni dua na kuoramu taucoko ni Matabete i Eroni. Oqo na imatai ni gauna meu raica kina e dua. E muri a qai imatai ni gauna au vakila kina

na mana kei na veivakalougatataki ni vakatulewa tiko ena dua na kuoramu ni bete e dua na bisopi.

A kacivi au na bisopi meu imatai ni nona ivukevuke ena kuoramu ni bete. Au nanuma tiko ni a vakavulica saraga o koya na kuoramu—ena levu ni nona osooso, kei ira na turaga vinaka e rawa ni kaciva me ra vakavulici keimami. A lewa me tuva wavoki na idabedabe ena dua na rumu. A lewa meu dabe ena idabedabe taravi koya, ena yasana imatau.

A rawa niu raici koya mai vakababa ni veivakavulici tiko. E dau raica sobu vagauna na idusidusi taipataki vakamatau ena ivolaleca lailai ena dua na duruna kei na ivolanikalou dau cereki vakavuqa ka vakatakilakilataki ena duruna kadua. Au se rawa ni nanuma na kena talei ena nona taleva lesu na italanoa ni yaloqaqa mai na ivola nei Taniela kei na nona ivakadinadina me baleta na iVakabula, na Turaga o Jisu Karisito.

Au na dau nanuma tikoga na nona dau kaciva na Turaga na itokani digitaki vakamatau ena vukudra na matabete era vakarautaki tiko.

Erau turaga qaqa na daunivakasala ni noqu bisopi, ia ena inaki au sega ni kila ena gauna ko ya na vuna, e dau qiri au mai vale ena talevoni ka kaya, “Hal, au gadreva mo mai noqu itokani me daru laki veisiko.” Vakadua, me kauti au ki na nona itikotiko e dua na yada e tiko duadua ka sega ni dua na kakana e tu ena nona vale. Ena ilesulesu ki vale a vakelea na motoka, dolava nona ivolanikalou, ka tukuna vei au na vuna e raica kina na yada oya me vaka ga ni tu vua na kaukauwa me sega walega ni qaravi koya ga, ia me na dua na gauna e muri, me na rawa ni vukei ira tale eso.

E dua tale na veisiko vua e dua na turaga sa yali tu vakadede mai na Lotu. A sureti koya lesu mai na noqu bisopi me mai duavata kei ira na Yalododonu. Au vakila na nona loloma noqu bisopi vua e dua e vaka vei au ni dua na meca sega ni daulomani ka dauveisaqasaqa.

Ena dua tale na gauna keirau sikova e dua na vale ka rau talai mai e rua na goneyalewa lalai me rau

mai sotavi keirau mai vei rau nodrau itubutubu daumateni. Erau tukuna ga mai na goneyalewa mai loma ni katura lawalawa ni rau moce tu o ta kei na. A vosa toka ga vei rau na bisopi, matadredre ka vakacautaki rau toka ena nodrau vinaka kei na nodrau yaloqaqa, rauta beka ni 10 na miniti se sivia. Niu lako tikivi koya yani, a kaya mai vakamalua, “E dua na veisiko vinaka oya. Erau na sega vakadua ni guilecava na goneyalewa lalai oya ni daru a lako mai.”

E rua na veivakalougatataki e rawa ni solia e dua na itokani qase ni matabete na veivakabauti kei na ivakaraitaki ni veikauwaitaki. Au a raica oya ena gauna a soli kina vei luvequ tagane e dua na itokani ni veituberi vakamatavuvale ka levu cake sara mai vua na nona kila. Sa peresitedi oti vakarua ni kaulotu na nona itokani qase ka sa veiqaravi oti talega ena veitutu ni veiliutaki.

Ni bera ni rau laki sikova e dua na nodrau matavuvale lesi, a kerea na ililiu qase ni matabete oqo me sikovi luvequ rawa ena neitou vale. Erau vakatara meu vakarorogo. A dolava ena dua na masu na itokani qase, ka kerea me vukei. Qai kaya e dua na ka vakaoqo vei luvequ: “Au vakabauta ni dodonu me daru vakavulica vei iratou e dua na leseni ena vaka na irogorogo ni kaci ni veivutuni vei iratou na matavuvale oqo. Au vakabauta ni ratou na sega ni taura vakavinaka na itukutuku mai vei au. Au vakabauta ni ratou na taura vakavinaka cake na itukutuku mai vei iko. Na cava na nomu nanuma kina?”

Au se nanuma tikoga na rere e matai luvequ. Au se rawa ni vakila tikoga na marau ena gauna oya ni ciqoma na luvequ na veivakabauti oya.

E sega ni ka vakacala ka na nona biuti rau vata na bisopi. Ena vakavakarau vakavinaka a kila rawa kina na itokani qase na nodratou nanuma na matavuvale erau na vakarau laki vakavulica. Ena veivakauqeti e vakila kina o koya me tu vakasuka, me vakabauta e dua na itabagone sega ni levu nona kila me kacivi ira na luvu ni Kalou qase cake ki na veivutuni kei na veitaqomaki.

Au sega ni kila na macala ni nodrau veisiko, ia au kila ga ni ratou a vakarautaka e dua na gonetagane e dua na bisopi, dua na Matabete i Melikseteki, kei na Turaga me tagane ni matabete ka yaco ena dua na siga me na bisopi.

Ia, na italanoa ni qaqa vakaoqo ni veivakarautaki ki na matabete era matata tu vei kemuni mai na veika o ni sa raica kei na veika o ni sa sotava ena nomuni dui bula. O ni kilai ira ka o ni a bisopi vakaoqori, itokani, ka itubutubu. O ni sa dau raica na liga ni Turaga ena nomuni vakavakarau ki na itavi ni matabete ka kila o Koya ni tu mai liu.

O keda kece ena matabete e tiko noda itavi me da vukea na Turaga ena nodra vakarautaki eso. Era tu eso na ka eda rawa ni cakava ena vakaibalebale vakalevu. Ena mana vakalevu cake mai na vosa ena noda vakavuvulitaka na ivunau na noda ivakaraitaki ni kena bulataki na ivunau.

E ka levu cake ena noda veiqaravi ni matabete na nodra sureti na tamata me ra lako mai vei Karisito ena vakabauta, veivutuni, papitaiso, kei na ciqomi ni Yalo Tabu. O Peresitedi Thomas S. Monson, sa dau vunau me yavalata na yalo ena ivunau kece oqori. Ia na veika au kila ena veika a cakava o koya ena vukudra na tamata kei na daukaulotu kei ira na itokani ni Lotu ena nona vakatulewataka tiko na tabana ni kaulotu mai Toronto e vakauqeti au meu cakacaka.

Ena vakavakarau ni matabete, na “vakaraitaka vei au” e vakaibalebale vakalevu cake mai na “tukuna vei au.”

Oqori na vuna sa rui bibi kina na ivolanikalou me vakarautaki keda ki na matabete. Era vakasinaiti tu ena ivakaraitaki. Au vakila ni rawa niu raici Alama ni muria na nodra ivakaro na agilosu ka vakatotolo lesu me vunau ira na kai Amonaia ka ra a cati koya.⁴ Au rawa ni vakila na batabata ena rumu ni valeniveivesu ena nona tukuna na Kalou vei Parofita Josefa me yaloqaqa ni dua sa vakatawai koya tiko.⁵ Ni tiko ena noda vakasama na veiyalo ni ivolanikalou oya, sa rawa ni da vakavakarau me da vosota ena noda veiqaravi ni sa dredre mai.

Na tama se na bisopi se na itokani qase ni veituberi vakamatavuvale e vakaraitaka na nona vakabauta e dua na matabete gone e rawa ni veisautaka na nona bula. A taroga na tamaqu ena dua na gauna e dua na lewe ni Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua me vola e dua na itukutuku lekaleka me baleta na vakadidike kei na lotu. O tamaqu e dua na dauvakadidike kilai ka matabete yalodina. Ia au se nanuma tikoga na gauna e solia kina vei au na pepa a vola ka kaya, “Oqo, ni se bera niu vakauta oqo vei iratou na Le Tinikarua, au vinakata mo wilika. O na kila kevaka e dodonu.” E qase cake vei au ko koya ena 32 na yabaki ka yalomatua ka vuku cake sara vakalevu.

Au se vaqacotaki tu ga ena veivakabauti oya ni dua na tama cecere ka tagane ni matabete. Au kila ni nona veivakabauti e sega vei au ia ena nona kila ni rawa vua na Kalou me tukuna vei au na ka dina. O kemuni na itokani qase e rawa ni o ni vakalougatataka e dua na matabete gone era vakarautaki tiko ena veigauna kecega e rawa ni o vakaraitaka kina vua na mataqali veivakabauti vakaoya. Ena vukei koya me vakabautu na vakanananu malumu ni veivakauqeti vua ena gauna e yaco mai kina ena nona vakatikora na ligana ena dua na siga me vauca na veivakalougatataka me vakabulai kina e dua na gone era sa tukuna na vuniwai ni sa na mate. Na veivakabauti oqori sa vukei au vakalevu.

Na noda qaqa ena veivakarautaki ki na matabete ena yaco mai me veiraurau kei na levu ni noda lomani ira. Ena dau dina oqori ena gauna e dodonu me da vakadodonutaki ira kina. Vakasamataka mada na gauna e cala kina e dua na Matabete i Eroni, ena teveli beka ni sakaramede, ni qaravi e dua na cakacaka vakalotu. Oqori na ka bibi. Ena so na gauna ena gadrevi me vakadodonutaki na cala e matanalevu ka rawa ni yaco kina na yaloca, na vakasama ni vakamadualaki se na sega ni ciqomi.

Mo na nanuma na ivakasala ni Turaga: “Me veivunauci vakaukauwa sara ena veivakauqeti ni Yalo Tabu; ia me

kusarawa ka vakaraitaka na loloma e levu cake me lomani koya tale a vuna- uca, kevaka e sega sa na okata o koya me kena meca.”⁶

Na vosa *levu cake* e vakaibalebale ena nodra vakarautaki na matabete ena gauna era gadreva kina me ra vakadodonutaki. E vakaturi ena vosa me vakalevutaki cake na loloma a sa tiko rawa. Me “vakaraitaki” e baleta na kena e levu cake. Vei kemuni o ni vakarautaki ira tiko na matabete eda na raici ira dina ni ra na cala. Ni se bera ni ra ciqoma na nomu veivakadodonutaki, sa dodonu me ra vakila taumada e veigauna na nomu loloma. Sa dodonu me ra sa vakila oti mada na nomu veivakacaucautaki ena yalodina ni se bera ni ra ciqoma na nomu veivakadodonutaki.

Na Turaga saraga Vakataki Koya e raici ira ena matabete lailai ena veidokai ena vuku ni kedra yaga ki Vua. Rogoca mada na vosa oqo, a tukuna o Joni na Dauveipapitaiso ni vakalesui mai na Matabete i Eroni: “Oi kemudrau na noqu itokani, au sa lesi kemudrau ena yaca ni Mesaia ki na itutu ni bete vaka- Eroni, ka solia vei kemudrau na kaukauwa kei na lewa ni ilesilesi oqori, io na nodra cakacaka na agilosu dauveiqaravi, na vunautaki ni ivakavuvuli ni veivutuni kei na papitaiso ena tabadromuci e wai me bokoci kina na ivalavala ca; raica ena tudei tu e vuravura na ilesilesi oqo; io me ra vakacabora mada

vua na Turaga na isoro sa dodonu ko ira na luvei Livai.”⁷

Na Matabete i Eroni sa vakarorogo ki na Matabete i Melikiseteki.⁸ Me vaka ni peresitedi ni matabete kece sara, sa vakatulewa talega kina ena vuku ni matabete ni vakavakarau na Peresitedi ni Lotu. Na nona itukutuku ena veiyabaki me ia na veivueti e veisotari vakavinaka kei na ivakaro me kau na kosipeli ni veivutuni kei na papitaiso ki na nodra bula na tani.

Era dau veivosaki e veigauna na veikuoramu ni dikoni, ivakavuvuli, kei na bete me ra vagolei ira mai na lewe ni kuoramu kecega vua na Turaga. Era dau lesi ira na lewena na kena mataveiliutaki me ra dolele yani ena vakabauta kei na loloma. Era dau vota na sakaramede na dikoni ena vakarokoroko kei na vakabauta ni ra na vakila na lewenilotu na revurevu ni Veisorovaki ka yalataka me ra muria na ivakaro ena nodra vakaiivotavota ena veivakatakarakara tabu oya.

Era dau masu vata kei ira na nodra itokani na ivakavuvuli kei na bete me ra vakataucokotaka na ivakaro ni kena vakatawai na Lotu, na kena tamata yadua. Ka ra dau masu vata na veitokani oqori ena nodra vulica na gagadre kei na nodra vakanuinui na iliuliu ni veimatavuvuale. Ni ra vakayacora vakakina, era sa vakarautaki ki na siga cecere era sa na vakatulewa kina vakatama, ena vakabauta, ena nodra dui matavuvuale.

Au vakadinadinataka ni o ira era veiqaravi vata ena matabete era sa vakarautaka tiko na matatamata ena Nona lako mai na Turaga ki na Nona Lotu. E bula tiko na Kalou na Tamada. Au kila—au kila—ni o Jisu na Karisito ka lomani keda. O Peresitedi Thomas S. Monson na nona parofita bula na Turaga. Au vakadinadinataka ena yaca tabu i Jisu Karisito, emeni. ■

IDUSIDUSI

1. Vunau kei na Veiyalayalati 84:26, 30; 107:14.
2. Alama 42:10, 13.
3. Alama 12:24.
4. Raica na Alama 8:14–18.
5. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 122:9.
6. Vunau kei na Veiyalayalati 121:43.
7. Vunau kei na Veiyalayalati 13:1.
8. Raica na Vunau kei na Veiyalayalati 107:14.

